PREDSJENIK VLADE RH
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA REPUBLIKE HRVATSKE
OSNIVAČIMA HRVATSKIH NACIONALNIH KAZALIŠTA U SPLITU, RIJECI, OSIJEKU I VARAŽDINU
HRVATSKOJ JAVNOSTI I MEDIJIMA

Poštovani predsjedniče Vlade Republike Hrvatske, gospodine Plenkoviću, poštovana ministrice kulture i medija, gospođo Obuljen Koržinek, poštovana gradonačelnice i gradonačelnici, poštovane intendantice i intendanti, poštovani predstavnici strukovnih udruga, poštovani umjetnici i kulturni djelatnici, poštovani predstavnici medija, poštovana javnosti,

Hrvatski sindikat djelatnika u kulturi (HSDK), zabrinut zbog sve izraženijih financijskih i kadrovskih problema s kojima se suočavaju hrvatska nacionalna kazališta, smatra svojom obvezom upozoriti nadležna tijela državne i lokalne vlasti, ali i cjelokupnu hrvatsku javnost, na ozbiljnost stanja koje bi, ako se postojeći trendovi nastave, moglo dugoročno ugroziti opstanak i temeljnu djelatnost ovih iznimno važnih kulturnih ustanova.

Nacionalna kazališta nisu obične javne ustanove. Ona predstavljaju jedan od najvažnijih stupova hrvatskoga kulturnog i nacionalnog identiteta, čuvare hrvatskoga jezika, umjetničke tradicije i kulturne baštine, ali i nezamjenjiv dio identiteta gradova i regija u kojima djeluju.

Njihovo značenje daleko nadilazi lokalne granice i financijske mogućnosti njihovih osnivača.

Posebno valja istaknuti da nacionalna kazališta, osim svoje redovite umjetničke djelatnosti, imaju iznimno važnu ulogu u organizaciji i održavanju kulturnih manifestacija koje svojim značenjem daleko nadilaze lokalne i regionalne okvire.

Tako je Hrvatsko narodno kazalište u Splitu nositelj dviju iznimno značajnih kulturnih manifestacija – Splitskog ljeta, jednog od najvažnijih ljetnih festivala izvedbenih umjetnosti u Republici Hrvatskoj, te Marulićevih dana, festivala hrvatske drame i autorskog kazališta, koji ima osobitu važnost za očuvanje, razvoj i promicanje hrvatskoga dramskog stvaralaštva.

Riječ je o manifestacijama koje predstavljaju važan dio hrvatskoga kulturnog identiteta i čije održavanje zahtijeva znatne umjetničke, organizacijske, tehničke i financijske kapacitete.

Upravo ovaj primjer dodatno potvrđuje da djelatnost nacionalnih kazališta nije ograničena na kulturne potrebe gradova u kojima djeluju, nego da ona ostvaruju programe od šireg nacionalnog značaja. Stoga nije opravdano da teret očuvanja njihovih institucionalnih i kadrovskih kapaciteta u pretežitom dijelu ovisi o financijskim mogućnostima lokalnih osnivača, dok korist od njihova djelovanja pripada hrvatskoj kulturi u cjelini.

Upravo zbog toga smatramo nedopustivim da se njihova budućnost u tolikoj mjeri prepušta proračunskim mogućnostima pojedinih gradova, bez jasno definirane dugoročne strategije njihova financiranja, kadrovskog razvoja i očuvanja umjetničke djelatnosti.

Hrvatska danas ima pet nacionalnih kazališta. Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu, kao središnje nacionalno kazalište, ima poseban položaj, pri čemu su njegovi suosnivači i financijeri Republika Hrvatska s udjelom od 51 % i Grad Zagreb s udjelom od 49 %.

Nasuprot tome, nacionalna kazališta u Splitu, Rijeci, Osijeku i Varaždinu u znatnoj su mjeri financijski ovisna o mogućnostima svojih lokalnih osnivača.

Takva razlika otvara pitanje dugoročne održivosti postojećeg modela financiranja, osobito kada se uzmu u obzir sve veći troškovi rada, održavanja kazališne infrastrukture, produkcije predstava i očuvanja profesionalnih umjetničkih ansambala.

Hrvatski sindikat djelatnika u kulturi s ponosom ističe kvalitetu umjetničkog rada i rezultate koje ostvaruje Hrvatsko narodno kazalište u Zagrebu, kao jedna od najvažnijih nacionalnih kulturnih ustanova. Smatramo da njegova umjetnička izvrsnost, institucionalna stabilnost i značaj za hrvatsku kulturu zaslužuju punu potporu Republike Hrvatske i Grada Zagreba.

Međutim, upravo polazeći od važnosti koju nacionalna kazališta imaju za hrvatsku kulturu u cjelini, HSDK smatra da je nužno osigurati snažniju ulogu i odgovornost Republike Hrvatske u financiranju i očuvanju nacionalnih kazališta u Splitu, Rijeci, Osijeku i Varaždinu.

Naš cilj nije dovoditi u pitanje postojeći položaj i financiranje HNK u Zagrebu, nego osigurati da i ostala nacionalna kazališta imaju odgovarajuću financijsku, kadrovsku i institucionalnu stabilnost, koja će im omogućiti ostvarivanje njihove umjetničke i kulturne misije.

Nacionalni status kazališta mora podrazumijevati i odgovarajuću razinu odgovornosti države za njegov opstanak i razvoj, neovisno o financijskoj snazi jedinice lokalne samouprave na čijem se području nalazi.

Posebno zabrinjava pitanje broja zaposlenih i očuvanja profesionalnih kadrovskih kapaciteta.

Nacionalno kazalište nije samo zgrada, pozornica ili naziv ustanove. Ono je složen umjetnički, tehnički i organizacijski sustav koji može funkcionirati isključivo zahvaljujući zajedničkom radu umjetnika, tehničkog, stručnog i administrativnog osoblja.

Kontinuirano smanjivanje broja zaposlenih, nepopunjavanje upražnjenih radnih mjesta i izostanak sustavne kadrovske obnove mogu postupno dovesti do nemogućnosti održavanja postojećeg opsega i kvalitete umjetničkog programa.

Posebno upozoravamo da se posljedice takvih procesa ne moraju pokazati odmah. Kazalište može određeno vrijeme nastaviti raditi zahvaljujući iznimnom angažmanu svojih zaposlenika, prekovremenom radu, vanjskim suradnicima i prilagođavanju repertoara raspoloživim mogućnostima.

Međutim, takav način funkcioniranja ne može biti trajno rješenje.

Kazalište koje sustavno gubi svoje zaposlenike postupno gubi i sposobnost ostvarivanja djelatnosti zbog koje mu je dodijeljen nacionalni status.

Upravo je to ono na što HSDK želi upozoriti.

Smatramo da je krajnje vrijeme da se otvoreno postavi pitanje vodi li postojeći način financiranja i upravljanja nacionalnim kazalištima njihovu postupnom institucionalnom slabljenju.

Ne tvrdimo da iza takvih procesa nužno postoji namjera njihovih osnivača da oslabe ili ugase nacionalna kazališta. Međutim, smatramo da izostanak pravodobne reakcije na financijske i kadrovske probleme može proizvesti posljedice koje će biti teško, a možda i nemoguće otkloniti.

Pritom valja podsjetiti da je člankom 3. Zakona o kazalištima propisano da je kazališna djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku i da se obavlja kao javna služba.

Nadalje, člankom 28. istoga Zakona propisano je da se nacionalno kazalište organizira tako da ostvaruje programe dramske, glazbene i glazbeno-scenske umjetnosti, uz uvažavanje teritorijalne ravnomjernosti i regionalne zastupljenosti u obavljanju kazališne djelatnosti.

Ove zakonske odredbe potvrđuju da nacionalna kazališta nisu isključivo pitanje lokalne kulturne politike, nego i pitanje ostvarivanja javnog interesa Republike Hrvatske.

Svjesni smo da Ministarstvo kulture i medija sudjeluje u financiranju programa nacionalnih kazališta te da se kroz projekt K-HNK potiču njihova suradnja, koprodukcije i gostovanja.

Takve aktivnosti pozdravljamo.

Međutim, financiranje kazališnih programa nije isto što i osiguravanje dugoročne financijske i kadrovske stabilnosti kazališta kao ustanove.

Povremena ili namjenska programska sredstva ne mogu sama po sebi riješiti pitanje održivosti profesionalnih ansambala, potrebnog broja zaposlenih, njihovih materijalnih prava i trajnog očuvanja svih djelatnosti nacionalnog kazališta.

Stoga HSDK smatra da je potrebno preispitati postojeći model financiranja, uključujući mogućnost snažnijeg i trajnijeg sudjelovanja Republike Hrvatske u financiranju nacionalnih kazališta izvan Zagreba.

Takvo rješenje ne mora nužno podrazumijevati jednak model za sva kazališta, ali mora osigurati predvidljivo, dostatno i dugoročno održivo financiranje, utemeljeno na stvarnim potrebama svake ustanove i njezinim zakonskim zadaćama.

U tom smislu HSDK zahtijeva pokretanje javne i stručne rasprave o stanju i budućnosti svih hrvatskih nacionalnih kazališta, uz sudjelovanje Ministarstva kulture i medija, predstavnika osnivača, uprava nacionalnih kazališta, umjetničke i akademske zajednice, strukovnih udruga i predstavnika HSDK-a.

Smatramo da takva rasprava mora rezultirati konkretnim zaključcima i mjerama, a ne ostati na razini načelnih izjava o važnosti kulture.

Posebno zahtijevamo:

1. Izradu cjelovite analize financijskog i kadrovskog stanja svih nacionalnih kazališta, uključujući kretanje broja zaposlenih, strukturu radnih mjesta, opseg umjetničke produkcije i stvarne troškove poslovanja.
2. Utvrđivanje minimalnih kadrovskih i organizacijskih standarda potrebnih za trajno ostvarivanje djelatnosti nacionalnih kazališta, uz uvažavanje njihovih umjetničkih posebnosti.
3. Preispitivanje postojećeg modela financiranja, posebno u dijelu koji se odnosi na raspodjelu financijskih obveza između Republike Hrvatske i lokalnih osnivača.
4. Razmatranje mogućnosti sustavnog sudjelovanja države u financiranju plaća i drugih materijalnih prava zaposlenih, kao jednog od preduvjeta dugoročne kadrovske stabilnosti nacionalnih kazališta.
5. Izradu dugoročne strategije očuvanja i razvoja nacionalnih kazališta, s jasno utvrđenim financijskim, kadrovskim i umjetničkim ciljevima.
6. Uspostavljanje trajnog institucionalnog dijaloga između Ministarstva kulture i medija, osnivača nacionalnih kazališta i sindikata, radi pravodobnog prepoznavanja i rješavanja problema koji ugrožavaju njihovo funkcioniranje.

Od Ministarstva kulture i medija očekujemo da, kao središnje tijelo državne uprave nadležno za kulturu, preuzme inicijativu u organiziranju takve rasprave i koordinaciji izrade mogućih rješenja. U slučaju izostanka inicijative, ovu će ulogu preuzeti HSDK, uz očekivan odziv svih spomenutih zainteresiranih strana.

Od osnivača nacionalnih kazališta očekujemo da javno predstave svoje dugoročne planove financiranja, kadrovskog razvoja i očuvanja kazališne djelatnosti te jasno odgovore na pitanje mogu li, u okviru postojećeg sustava, osigurati stabilnost ustanova za koje su odgovorni.

Hrvatska mora odlučiti želi li nacionalna kazališta koja će u punom opsegu ostvarivati svoju kulturnu i umjetničku misiju ili ustanove koje će, unatoč nacionalnom nazivu, postupno gubiti kadrove, umjetničke kapacitete i mogućnost ostvarivanja vlastite djelatnosti.

To nije pitanje koje se može prepustiti isključivo godišnjim proračunskim pregovorima.

To je pitanje kulturne politike, odgovornosti države prema vlastitoj baštini i prava građana na dostupnost nacionalne kulture u svim dijelovima Republike Hrvatske.

Nacionalna kazališta nisu samo ustanove koje troše proračunska sredstva. Ona stvaraju kulturnu vrijednost koja se ne može mjeriti isključivo financijskim pokazateljima.

Njihovo postupno slabljenje značilo bi osiromašenje kulturnog života čitavih gradova i regija, ali i hrvatske kulture u cjelini.

Zato javno pitamo: tko će preuzeti odgovornost ako se zbog dugotrajnog financijskog i kadrovskog iscrpljivanja nacionalnih kazališta jednoga dana pokaže da više nisu sposobna ostvarivati djelatnost zbog koje su osnovana?

Tko će tada obnoviti izgubljene umjetničke ansamble, vratiti stručne kadrove i ponovno uspostaviti umjetničku tradiciju koja se stvarala desetljećima, a ponegdje i stoljećima?

HSDK smatra da se odgovori na ta pitanja moraju pronaći danas, dok još postoji mogućnost pravodobnog djelovanja.

Ne tražimo povlašten položaj kazališta niti zanemarujemo financijska ograničenja njihovih osnivača.

Tražimo da se nacionalni značaj ovih ustanova konačno prepozna i kroz odgovarajuću nacionalnu odgovornost za njihovu budućnost.

Hrvatski sindikat djelatnika u kulturi spreman je aktivno sudjelovati u svim stručnim razgovorima i postupcima koji mogu pridonijeti uspostavljanju pravednijeg, stabilnijeg i održivijeg sustava financiranja nacionalnih kazališta.

Istodobno, smatramo svojom dužnošću upozoriti da daljnje odgađanje sustavnog rješavanja ovih pitanja može dovesti do nepovratnih posljedica.

Nacionalna kazališta nisu vlasništvo jedne gradske uprave, jedne političke većine niti jedne generacije. Ona su dio kulturne baštine hrvatskoga naroda i nasljeđe koje smo dužni sačuvati za buduće generacije.

Njihova budućnost ne smije ovisiti o slučaju.

Stoga pozivamo Ministarstvo kulture i medija i osnivače nacionalnih kazališta u Splitu, Rijeci, Osijeku i Varaždinu da bez odgađanja pokrenu ozbiljnu stručnu i javnu raspravu o budućnosti ovih ustanova i mogućnostima promjene postojećeg modela financiranja.

Jer nacionalna kazališta možemo postupno izgubiti i bez formalne odluke o njihovu gašenju. Dovoljno je da im sustavno oduzimamo uvjete potrebne za rad.

A takav gubitak ne bi bio samo poraz kulturne politike, nego i ozbiljan udar na hrvatski kulturni identitet.

S poštovanjem,

Za Hrvatski sindikat djelatnika u kulturi:
Domagoj Rebić, mag. iur.
Glavni tajnik

Digitally signed by DOMAGOJ REBIĆ
Date: 2026.11.13 14:25:00 +01'00'